

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach na neverejnom zasadnutí senátu konanom 5. mája 1998 predbežne prerokoval podnet [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ] vo veci porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 v spojení s čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) v spojení s čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. 6 Tz 123/92 a takto

r o z h o d o l :

Podnet [REDAKOVANÉ] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnený.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 12. januára 1998 doručené podanie [REDAKOVANÉ] (ďalej len „navrhovateľ“), bytom [REDAKOVANÉ] označené ako „Podnet podľa článku 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky“ s priloženými 15 prílohami. Z jeho obsahu vyplynulo, že Najvyšší súd Slovenskej republiky na svojom verejnom

zasadnutí dňa 17. februára 1993 prejednal sťažnosť generálneho prokurátora Slovenskej republiky pre porušenie zákona podanú na základe § 30 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov.

Podľa § 10 ods. 2 citovaného zákona musí mať na verejnom zasadnutí každý odsúdený (v danom prípade išlo o nebohého otca navrhovateľa [REDAKOVANÉ]) obhajcu. Hoci Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pre konanie o sťažnosti generálneho prokurátora pre posúdenie zákona odsúdenému [REDAKOVANÉ] ustanovil obhajcu, navrhovateľ namietal, že otázku obhajoby s ním najvyšší súd vôbec nekonzultoval aj napriek tomu, že mu bola „známa totožnosť mojej osoby a moja adresa“.

Navrhovateľ ďalej uviedol, že v dôsledku toho najvyšší súd nezabezpečil uplatnenie súdnej ochrany v súlade s platnými právnymi predpismi nakoľko: „nevyzval ma, aby som v určenej lehote zvolil obhajcu pre konanie vo veci môjho otca a obhajcu ustanovil sám (§ 38 ods. 1 Trestného poriadku). Meno obhajcu a ani termín verejného pojednávania mi Najvyšší súd neoznámil“.

Navrhovateľ ďalej uviedol, že „súdom ustanovený obhajca, hoci išlo o konanie môjho zomrelého otca, na výsledku ktorého som mal eminentný záujem, a ktoré začalo z mojej iniciatívy, nekonzultoval so mnou svoj postup v zmysle, že nezisťoval, čo som iniciáciou konania sledoval, nezisťoval záujem môj ani záujem mojich príbuzných o ďalšie konanie vo veci. Keďže nepoznal náš záujem nevyužil možnosť pokračovať v trestnom stíhaní, pretože nevyhlásil, že trvá na prejednávaní veci.“

Navrhovateľ tiež uviedol, že takýmto „postupom Najvyššieho súdu SR pri zabezpečovaní nutnej obhajoby som bol diskriminovaný, nakoľko mi nebola daná možnosť zvolenia si obhajcu.“ V dôsledku uvedeného, podľa názoru navrhovateľa, došlo „k porušeniu článku 46 ods. 1 a článku 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkom 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj článku 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s článkom 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a to z nasledujúcich dôvodov:

1. Najvyšší súd SR ma nevyzval na zvolenie obhajcu pre konanie vo veci môjho otca a za týmto účelom mi nestanovil ani žiadnu lehotu (paragr. 38. ods. 1 Trestného poriadku).
2. Najvyšší súd SR ani súdom ustanovený obhajca ma neoboznámili s tým, že môjmu otcovi [REDACTED] bol ustanovený obhajca súdom a kto je týmto obhajcom.
3. Najvyšší súd SR ani ustanovený obhajca ma neinformovali o dátume verejného pojednávania.
4. Ustanovený obhajca ani so mnou ani s mojimi príbuznými, ako osobami, ktoré mali a majú právny záujem na rehabilitácii [REDACTED], nekonzultoval ďalší postup vo veci, ani nezisťoval obsah nášho právneho záujmu. Obhajca svojvoľne a bez akéhokoľvek zdôvodnenia pred súdom nevyhlásil, že trvá na pokračovaní trestného stíhania. V dôsledku toho môj eminentný záujem a moja iniciatíva bola zmarená. O úplnej rehabilitácii a odškodnení som presvedčený po následnom prejednaní veci.
5. O týchto skutočnostiach som sa dozvedel až z rozsudku Najvyššieho súdu SR, ktorý bol vypracovaný 14. mája 1993, avšak ja som ho neoficiálnym spôsobom obdržal až po 22. septembri 1993. Vzhľadom na to, som na uvedené nedostatky, a to jednak na nedostatky v konaní Najvyššieho súdu SR pri ustanovení obhajcu a jednak na nedostatky v právnej pomoci poskytovanej ustanoveným obhajcom nemohol upozorniť Najvyšší súd SR.
6. Domnievam sa, že spravodlivosť sa nemá iba javiť ako poskytovaná, ale má byť aj poskytovaná. Tým, že Najvyšší súd SR ustanovil [REDACTED] obhajcu, nezabezpečil ešte účinnú pomoc. Účinná a konkrétna pomoc by bola predovšetkým zabezpečená vtedy, keby si Najvyšší súd SR splnil svoju povinnosť a vyzval ma, by som obhajcu zvolil sám.

Vzhľadom na to, že mám na celej veci právny záujem, snažil by som sa nájsť obhajcu podľa vlastného výberu, s ktorým by som ešte pred verejným pojednávaním mohol celú záležitosť prekonzultovať. Navyše by som sa určite zúčastnil aj na verejnom pojednávaní. Porušením zákonných povinností zo strany Najvyššieho súdu SR tento nezabezpečil účinnú a konkrétnu obhajobu.“

Navrhovateľ v tejto súvislosti tiež uviedol, že: „Je nesporné, že medzi konaním Najvyššieho súdu SR a porušením ľudských práv uvedených v článku 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkom 12 ods. 2 Ústavy SR, ako aj v článku 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s článkom 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je príčinná súvislosť.

Preto žiadam Ústavný súd SR, aby prijal tento podnet na ďalšie konanie a následne vyniesol rozhodnutie, v ktorom bude konštatovať, že „konaním Najvyššieho súdu SR došlo k porušeniu čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkom 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky ako aj článku 6 ods. 1 v spojení s ods. 3 písm. c) Dohovoru o ľudských právach a základných slobôd v spojení s čl. 14 Dohovoru o ľudských právach a základných slobôd.“

II.

Ústavný súd je podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky oprávnený konať o podnetoch, ktorými fyzické alebo právnické osoby namietajú porušenie svojich práv. Z konania o podnetoch nie je možné vylúčiť ani postup všeobecných súdov Slovenskej republiky, pokiaľ v jeho dôsledku došlo k porušeniu základného práva alebo slobody fyzickej alebo právnickej osoby, ako účastníka súdneho konania (čl. 46 až 50 Ústavy Slovenskej republiky) a pokiaľ tomuto základnému právu alebo slobode neposkytuje právny predpis Slovenskej republiky žiadnu ochranu, napríklad využitím riadneho opravného prostriedku.

Pri predbežnom prerokovaní každého podnetu ústavný súd skúma jeho zákonom predpísané náležitosti upravené v § 20 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona č. 293/1995 Z. z., ako aj prípadné dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona. Jednou z podmienok, ktoré ústavný súd skúma pri predbežnom prerokovaní podnetu, je, či nie je zjavne neopodstatnený. Ako ústavný súd už viackrát rozhodol v

prípadoch podnetov fyzických alebo právnických osôb (odlišných od ústavných činiteľov): „Jedným z dôvodov odmietnutia podnetu je jeho zjavná neopodstatnenosť, ktorú možno vysloviť v prípade, ak Ústavný súd Slovenskej republiky nezistí priamu príčinnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých namietal pisateľ podnetu“ (I. ÚS 53/96, I. ÚS 62/96, I. ÚS 75/96, I. ÚS 20/97).

Ústavný súd Slovenskej republiky pri predbežnom prerokovaní podnetu preto predovšetkým zisťoval, či označeným postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. 6 Tz 123/92 mohlo vôbec dôjsť k porušeniu tých základných práv, ktoré vo svojom podnete označil navrhovateľ.

1. Obsahom podnetu bola predovšetkým námietka, že postupom najvyššieho súdu pri ustanovení právneho zástupcu nebohému [REDAKOVANÉ] v konaní o sťažnosti generálneho prokurátora Slovenskej republiky o porušení zákona došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu jeho syna [REDAKOVANÉ] podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Ústavný súd vo viacerých prípadoch namietajúcich porušenie práva na súdnu ochranu už predtým rozhodol, že: „Súdna ochrana v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy predpokladá predošlé uplatnenie zákonom stanoveného postupu, ktorým sa oprávnená osoba domáha svojho práva na súde“ (I. ÚS 24/97), pričom ak oprávnená osoba „uplatní svoje právo v súlade so zákonom ustanovenými podmienkami, orgány súdnej moci majú povinnosť umožniť občanovi, aby sa uplatnením práva zaručeného čl. 46 ústavy stal účastníkom súdneho konania, t. j. aby sa mu zabezpečil prístup k súdu“ (II. ÚS 26/96). K porušeniu práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy by došlo vtedy, pokiaľ by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu (žalobe) fyzickej alebo právnickej osoby. V konaní sp. zn. 6 Tz 123/92 však najvyšší súd nekonal na základe návrhu (žaloby) navrhovateľa, ale na základe sťažnosti generálneho prokurátora Slovenskej republiky pre porušenie zákona podľa § 30 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii. Nakoľko takémuto postupu najvyššieho súdu nepredchádzalo uplatnenie práva na

súdnou ochranu navrhovateľa, podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, tento nebol (a prirodzene ani nemohol byť) s označeným základným právom v žiadnej príčinnej súvislosti. Z tohoto dôvodu bol podnet navrhovateľa v tejto časti odmietnutý ako zjavne neopodstatnený.

2. Navrhovateľ ďalej namietal, že označeným postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky došlo aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s jeho čl. 14. Berúc do úvahy čl. 11 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách majú prednosť pred zákonmi, len ak zabezpečujú „väčší rozsah“ základných práv alebo slobôd, navrhovateľ ale neuviedol, z akých dôvodov mali byť v konaní pred najvyšším súdom uplatnené ustanovenia Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, namiesto vnútroštátnej zákonnej úpravy. Navrhovateľ tiež konkrétne nezdôvodnil, na základe akých skutočností (prípadne akej judikatúry buď Komisie pre ľudské práva alebo Súdu pre ľudské práva) prináleží právo vymenovať „obhajcu podľa vlastného výberu“ nielen osobe samotného obvineného z trestného činu, ale aj iným osobám, t. j. v prípade jeho úmrtia aj jeho príbuzným. Ako ústavný súd už rozhodol predtým: „Podnet, v ktorom navrhovateľ nepreukázal dôvody pre použitie medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách v konaní pred všeobecným súdom, je treba považovať za zjavne neopodstatnený“ (I. ÚS 11/98).

Z uvedeného dôvodu bol podnet [REDAKOVANÉ] odmietnutý ako zjavne neopodstatnený v časti namietajúcej porušenie čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) v spojení s čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd označeným postupom Najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 6 Tz 123/92.

3. Navrhovateľ ďalej uviedol, že postupom najvyššieho súdu, ktorý ho nevyzval na ustanovenie obhajcu vo veci súdnej rehabilitácie jeho nebohého otca [REDAKOVANÉ], došlo aj k porušeniu čl. 50 ods. 3 ústavy, v súlade s ktorým „Obvinený má právo... aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu“. Článok 50 ústavy upravuje niektoré základné práva obvineného, o. i. aj jeho právo na obhajobu. Toto právo je na úrovni zákona upravené v § 33 Trestného poriadku (Práva

obvineného). Podľa odseku 1 citovaného ustanovenia obvinený má právo zvoliť si obhajcu a s ním sa radíť počas úkonov vykonávaných orgánom činným v trestnom konaní. Hoci práva upravené v § 33 Trestného poriadku patria predovšetkým obvinenému, vzhľadom na ustanovenie jeho § 12 ods. 8 sa vzťahujú aj na obžalovaného, prípadne aj na odsúdeného a primerane aj na podozrivého.

Zatiaľ čo ustanovenia ústavy poskytujú obvinenému právo, aby sa hájil buď sám alebo prostredníctvom zvoleného obhajcu, Trestný poriadok ako zákon upravuje (pokiaľ ide o voľbu obhajcu) aj skupinu osôb so samostatnými obhajovacími právami v prospech obvineného. Môže ísť napríklad o zástupcu záujmového združenia občanov (§ 5 Trestného poriadku), zákonného zástupcu obvineného, resp. jeho opatrovníka (§ 34 Trestného poriadku), blízke a oprávnené osoby (§ 37 ods. 1, § 142 ods. 2, § 246, § 280, § 299 Trestného poriadku). Pokiaľ ide o voľbu obhajcu pre obvineného, právo niektorých z tejto skupiny osôb na jeho voľbu je však podmienené predošlým uplatnením (resp. neuplatnením) tohoto základného práva samotným obvineným. Ustanovenie § 37 ods. 1 Trestného poriadku v tejto súvislosti jednoznačne uvádza, že: „Ak nepoužije obvinený právo zvoliť si obhajcu a ak mu ho nezvolí ani jeho zákonný zástupca, môže mu ho zvoliť jeho príbuzný v priamom pokolení, súrodenec, osvojiteľ...“. Pokiaľ ide o inštitút voleného obhajcu v trestných veciach, možno hovoriť o jeho ústavnej a zákonnej úprave. Zatiaľ čo Ústava Slovenskej republiky upravuje právo obvineného zvoliť si obhajcu, jeho nevyužitie obvineným však neznamená, že v trestnom konaní už nemôže mať zvoleného obhajcu vôbec. V prípade, že si obvinený (a z rôznych dôvodov) obhajcu nezvolil a ak mu ho nezvolil ani jeho zákonný zástupca (v prípade § 34 ods. 1 Trestného poriadku), môžu mu ho zvoliť iné osoby uvedené v § 37 ods. 1 Trestného poriadku. Právo „zvoliť obhajcu“ obvinenému priznáva iným osobám však len Trestný poriadok a toto ich právo netvorí (a nemožno ho považovať za) súčasť základného práva obvineného zvoliť si obhajcu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy.

K porušeniu základného práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy preto dôjde vtedy, ak obvinenému nebola vôbec poskytnutá možnosť zvoliť si obhajcu podľa vlastného výberu. K porušeniu práva iných osôb zvoliť obvinenému obhajcu dôjde vtedy, ak orgán štátu (súdny orgán) nerešpektoval ustanovenie § 37 ods. 1 Trestného poriadku,

t. j. hoci si samotný obvinený obhajcu nezvolil, nebola táto možnosť poskytnutá ani jeho blízkym a oprávneným osobám.

Vychádzajúc z týchto skutočností, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní podnetu zistil, že hoci navrhovateľ v danom prípade namietal porušenie základného práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, t. j. právo zvoliť si obhajcu, v konaní pred Najvyšším súdom Slovenskej republiky sp. zn. 6 Tz 123/92 nevystupoval ako obvinený. Napriek uvedenému namietal porušenie takého základného práva, ktoré ústava priznáva len osobe obvineného. Aj keď ústavný súd nevyklučuje, že označeným postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky mohlo dôjsť k porušeniu zákonnosti, t. j. príslušných ustanovení Trestného poriadku, tento jeho postup sa nedotkol základného práva obvineného podľa čl. 50 ods. 3 ústavy. O možnom protiprávnom postupe najvyššieho súdu možno preto hovoriť nie vo vzťahu k základnému právu obvineného podľa ústavy, ale výlučne vo vzťahu k právu iných osôb podľa Trestného poriadku. Z uvedeného dôvodu bol podnet navrhovateľa aj v tejto časti odmietnutý ako zjavne neopodstatnený, nakoľko ním namietal porušenie takého základného práva, ktoré podľa ústavy patrí len obvinenému, hoci v označenom súdnom konaní navrhovateľ ako obvinený nevystupoval, a preto mu toto právo (a z tohoto dôvodu) ani nepatrilo.

Vzhľadom na skutočnosť, že podnet navrhovateľa bol vo vzťahu k základným právam podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 ústavy odmietnutý ako zjavne neopodstatnený, bolo už bez právneho významu zaoberať sa aj namietaným porušením čl. 12 ods. 2 ústavy, t. j. porušením zákazu diskriminácie pri ich uplatnení.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. mája 1998

Za správnosť vyhotovenia:
k a

JUDr. Ján K l u č

predseda senátu

